

Barfotabarnet minns

Allan Hall var en legendarisk sportjournalist på flera stora tidningar i Östergötland. I ungdomen var han bandymålvakt i Söderköping. Han var travkusk och pressansvarig på Mantorpstravet. Men han hade också andra strängar på sin lyra. Han skrev 2003 dokumentärromanen *Den tappade papperslappen* som handlar om Allan och den yngre brodern **Olles** upplevelser på barnhem under andra världskriget mellan 1941 och 1942.

Två bröder, nio och två år, skickades av välmenande myndigheter i en svensk småstad, Söderköping, till Moheds barnhem, Bergvik-Marma i Hälsingland.

Bröderna Allan och Olles mamma insjuknade i tbc och skulle skickas till sanatorium i Kolmården. Pappan var inkallad. Dispensärsköterskan i Söderköping, en kvinna med stor makt vid namn *"syster Elsa"* beslutade att pojkarna skulle skickas till Hälsingland. Där var luften ren och klar. "Syster Elsa" var allmänt känd och fruktad i Söderköping när hon kom farande i sin DKV.

Allan och Olle placerades i en tågkupé på Norrköpings Central av syster Elsa. Allan fick en lapp om halsen. *"Allan och Olle Hall, Söderköping. Till Moheds barnhem, Bergvik-Marma."* I Stockholm skulle en annan dispensärsköterska dyka upp och placera dem på tåget till Norrland. I huvudstaden fick pojkarna under ett kort uppehåll bland annat åka rulltrappa med en betydligt vänligare sjuksköterska.

På tåget till Norrland förbarmade sig en äldre dam som förundrade sig över varför pojkarna placerades så långt bort från Östergötland och åkte utan eskort. Allan förklarade: *"Mor ä döende. Far ligger i Värmland och kan när som helst stupa för en tysk kula. Och luften i Mohed ska vara bra för små barn."*

I Söderhamn såg den vänliga damen till att pojkarna fick plats

i den gengasdrivna taxin som stod och väntade på dem.

Framme i Mohed placerades pojkarna på två olika avdelningar. Allan protesterade och menade att han och Olle borde få sova ihop. En personal konstaterade dock att hemmets regler var sådana att barnen placerades efter ålder, inte släktskap eller relationer. Vidare gällde följande regler vid matbordet:

"Här äter vi alltid upp maten. Den är Guds gåva, och den respekterar vi. Här är ni samhällets gäster. Och ni gör som ni blir tillsagda."

Allans första kontakt med sin nya kamrater, barnhemsungarna, blev inte lyckad. När han trodde de sov bad han bön: Gud som haver barnen kär och avslutade med orden:

"God natt Mor och Far, Olle, alla mina släktingar, kamrater och vänner. Och Gunder Hägg (idrottsidolen, förf. anm")."

Några av de andra barnen på salen hörde bönen och mobbade honom ljudligt:

"Vem var det du hälsade god natt till? Påstår du att du känner Gunder Hägg, mannen från vidderna, Albacken? Här på hemmet ber vi inte din bön. Och så sjunger vi. 'God natt små kamrater och tack för idag'. Bara så du vet det. Fortsättningsvis."

Sedan började de nya kamraterna fråga ut honom om var ifrån han kom och om resan till Hälsingland. På frågan vem som hade hjälpt bröderna med tågbytet i Stockholm svarade Allan utan att tänka efter på bredaste östgötska: *"E sjuksköterske"*.

Mobbarna fick roligt. *"Hör! Idioten talar "svintyska"*. Allan kallades sedan *"Svintysken"* i den tuffa barnhemsmiljön. Han var emellertid en både tuff och slagfärdig kille som väckte respekt hos de andra barnen. Kompisen **Ingvar**, också från Östergötland, hade svårare att hävda sig. Föreståndarinnan hade även hon ett ont öga till honom. Han fick ofta *"risbastu"*.

Den blivande journalisten Allan var allmänbildad och följde världshändelserna under krigsåren och förde diskussioner med

lärarna. Ibland fabulerade han lite om sin egen fars soldategenskaper för sin omgivning. När fadern under en permission skulle besöka barnhemmet hade han i Allans värld avancerat till fänrik vilket delgavs både personal och kompisar. Vid besöket på barnhemmet spelade far och son ett spel som imponerade på alla. Den ledande mobbaren bland pojkarna slutade kalla honom "Svintysken" och han fick bli medlem i de tuffaste pojkarnas förening *Ligan Rosen*. De sysslade med kortspel och annat som var förbjudet.

Allan Hall med sin tidiga journalistiska ådra valdes också ut att skriva ett brev till **Sven Jerring** och *Barnens brevlåda*. Ordalydelsen blev:

"Kära farbror Sven! Vi är cirka 30 barn i Moheds barnhem. Vi skulle så gärna vilja ha en hälsning i det fina programmet "Barnens brevlåda". Mohed ligger nära Söderhamn och Bollnäs, där det spelas bandy. Härondagen var det över 40 minusgrader. Många av oss har varken Mor eller Far. Några skulle vilja ha fosterföräldrar. En del leksaker har vi, men inte särskilt många."

Alla brev som skickades av barnen måste godkännas av "Föreståndarinnan". Allt som stod efter "40 minusgrader" togs bort. Det lästes aldrig upp i Barnens brevlåda.

Även om barnhemmets personal bara bestod av kvinnor fanns en del manliga karaktärer i omgivningen förutom lärarna på folkskolan. Den vänlige "farbror Ved" som såg till att det fanns kluven ved till barnhemmets värmepanna. Även skidlöparkaraktären, Vasaloppsvinnaren 1942, den djupt religiöse **Olle Wiklund** blir en viktig vuxen för Allan Hall under hans år på barnhemmet.

När modern hade tillfrisknat fick syskonen Allan och Olle återvända till Söderköping. Nu hade föräldrarna skilt sig. Fadern hade hittat en annan kvinna under moderns vistelse på sanatoriet.

Tiden på barnhemmet i Hälsingland präglade Allan Hall genom livet. Vid en återträff på barnhemmet 50 år senare reflekterar han över barnhem i allmänhet och barnhemsbarn i synnerhet. Han identifierade sig med **Nils Ferlins** barfotabarn:

Du har tappat ditt ord och din papperslapp

Du barfotabarn i livet.

Så sitter du åter på handlarn's trapp

och gråter så övergivet.

Rolf Karlman

Allan Hall

Den tappade papperslappen

Dokumentärroman om livet på Moheds barnhem
i Hälsingland i början av 1940-talet